

समाज सेवा तथा मनव अधिकारमा महिला र बालबालिका (सिविस)

उद्धार, राहत र सहयोग सम्बन्धि निर्देशिका

उद्धार, राहत तथा सहयोग शाखाबाट उपलब्ध हुने सेवाहरु :

उद्धार, राहत तथा सहयोग शाखाले मुलभत रूपमा निम्न लिखित सेवाहरु उपलब्ध गराउँदछ :

- व्यक्तिगत मनोविमर्श सेवा
- समुह मनोविमर्श सेवा
- दुर मनोविमर्श सेवा
- आपतकालिन उद्धार, राहत र परामर्श सहितको टल फ्रि टेलिफोन सेवा
- तथ्य संकलनका लागि स्थलगत अनुगमन (Fact Finding)

कार्यक्रमका लक्षित समुहहरु

१. घरेलु बाल श्रमिक

२. यौन दुर्व्यवहारका शिकार भएका बालबालिकाहरु

यस बाहेक पनि यस शाखाले निकृष्ट प्रकारका बाल श्रममा संलग्न बालबालिका तथा गरिबीमा रहेका महिला तथा बालबालिकालाई पनि श्रोत साधनले भ्याएको अवस्थामा सहयोग गर्दछ ।

सिविसको उद्धार, राहत तथा सहयोग शाखाले निम्न घटनाहरुमा पहिलो प्राथमिकताका साथ कार्य गर्दछ :

- कुनै पनि बालबालिकामाथी यौन दुर्व्यवहार भएको जानकारी प्राप्त भएमा ।
- कुनै पनि घरेलु बाल श्रमिकहरुमाथी हिंसा, दुर्व्यवहार र शोषण भएको जानकारी प्राप्त भएको अवस्थामा ।
- बालबालिकाहरुमाथी विद्यालय, बाल गृह वा घर परिवार र समुदायमा गम्भिर हिंसा वा दुर्व्यवहार भएको जानकारी प्राप्त भएमा ।

श्रोत र साधनले भ्याएको अवस्थामा सिविसको उद्धार, राहत तथा सहयोग शाखाले निम्न घटनाहरुमा पनि सरोकार राख्न सक्दछ :

- विभिन्न खाले श्रममा संलग्न भएका बालबालिकाहरु हिंसा, दुर्व्यवहार र शोषणबाट पिडित भएको जानकारी प्राप्त भएमा ।

- बेचबिखन तथा यौन शोषणका घटनाबाट कुनै पनि महिला वा बालबालिका शिकार भएको जानकारी प्राप्त भएमा ।
- लागु औषध दुर्व्यसन, एच. आइ. भी. आदिबाट प्रभावित भई मानसिक रूपमा समस्यामा रहेका व्यक्तिहरु स्वयं सहयोगको लागि उपस्थित भएमा ।
- विभिन्न खाले हिंसा र दुर्व्यवहारको शिकार भई न्याय र सहयोगका लागि प्रभावित महिला स्वयं उपस्थित भएमा ।
- परित्यक्त बालबालिका तथा बालबालिकाका कुनै पनि मुद्दाहरुमा सहकर्मी संघ संस्थाहरुबाट सहयोगको आग्रह भएमा ।

सिविसको सहयोग र आपतकालिन उद्धार प्रकृया :

पहिलो चरण : सुचना प्राप्ती र प्राथमिकिकरण

- सिविसले महिला तथा बालबालिकाहरुमाथी भएका हिंसा र दुर्व्यवहारका घटनाहरुको जानकारी निम्न श्रोतहरुबाट प्राप्त गर्दछ : *सहकर्मी संघ संस्थाहरुबाट, स्थानीय समुदाहरुबाट, सिविसका सहजकर्ताहरुबाट, विद्यालयका शिक्षकहरुबाट, बेनामे चिठी फ्याक्स इ मेल तथा हटलाइन ।*
- हटलाइनको सञ्चालन सम्बन्धित शाखाबाट हुन्छ, यदी सम्बन्धित शाखामा कोही पनि उपलब्ध नरहेको अवस्थामा रिसेप्सनबाट हुन्छ ।
- यसरी सुचना प्राप्त भएपछी तत्काल सुचनाको आधारमा सिविसको प्रथमिकताको क्षेत्र हो की हैन, यस भन्दा पनि प्राथमिक कुनै अर्को घटनामा सिविस पुग्नुपर्दछ, कि भन्ने कुराको विश्लेषण गरेर सुचनादातालाई सिविस उक्त घटनामा आउने नआउने जानकारी गराउनुपर्दछ ।
- यदी सिविस नआउने हो भने अर्को कुन संस्थाले उक्त विषयमा सरोकार राख्दछ, उक्त संस्थाको पुर्ण जानकारी र सम्पर्क ठेगाना प्रदान गर्नुपर्दछ ।
- साथै आफैले पनि सम्बन्धित संस्थामा जानकारी गराउने कार्य गर्नपर्दछ ।

दोस्रो चरण : सुचनाको जाँच र फिल्ड भिजिट

- सिविसको प्राथमिकताक्षेत्रभित्र परेको सुचना प्राप्त घटनाको जाँच गर्नका लागि सम्बन्धित शाखाका सम्बन्धित अधिकारी तत्काल फिल्ड भिजिट जानुपर्दछ ।
- फिल्ड भिजिट गएर घटना ठिक साँचो हो भने आवश्यक स्वास्थ्य, कानुनी र सामाजिक तथा भौतिक सहायताका लागि यसै क्षेत्रमा कार्य गर्ने अन्य सामाजिक संघ संस्था, सञ्चारकर्मी तथा प्रहरीहरुलाई पनि खबर गरी तत्काल आवश्यक कारवाही अगाडी बढाउनपर्दछ ।

तेस्रो चरण : आवश्यक सेवा उपलब्ध गराउने

- कुनै पनि बालबालिकालाई आपतकालिन राहत तथा उद्धार गर्दा उसका आवश्यकताहरू पहिले पहिचान गरी सुचिकृत गर्नुपर्दछ ।
- सुचिकृत आवश्यकताहरूमध्ये कुन उ आफै वा उसको अभिभावक वा घर परिवारले, कुन सिविसले र अन्य कुन कुन कराहरू उपलब्ध सरकारी तथा गैरसरकारी निकायले प्रदान गर्न सक्छ भनी छुट्याउने र त्यस अनुसार आवश्यकताहरू पुरा गर्न सुझाव दिने, सिफारिस गर्ने र प्रकृयाको थालनी गर्नुपर्दछ ।
- सिविसबाट प्रदान हुने सेवाहरू प्राप्त गर्न प्रत्यक्ष कार्य गर्ने साथीले संक्षिप्त घटनासहितको आवश्यकता अनुरोध र सम्बन्धित शाखा प्रमुखले सम्बन्धित परियोजना वा कोषबाट दिन मिल्ने सिफारिश एवं सम्बन्धित परियोजना संयोजक वा कार्यक्रम व्यवस्थापक वा कार्यकारी निर्देशकको स्विकृती भएको हुनुपर्दछ ।
- यसरी कुनैपनि राहत उपलब्ध गराइएको बालबालिकाको नाम ठेगाना लिंग उमेर घटना भएको मिति, घटनाको संक्षिप्त विवरण उल्लेख गरी गोप्य रजिष्टर तैयार गरी राख्नुपर्दछ , जसलाई कानुनी वा आर्थिक प्रकृयाको आवश्यकता अनुसार त्यस विशेष प्रयोजनका लागि मात्र प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

चौथो चरण : सम्बन्धित निकाय वा संस्थामा सिफारिश गर्ने

- यदी सिविसको प्रथमिक लक्षित समुह भित्र नपरेको घटनाको वा आफुसँग नभएका सेवा सुविधाहरूलाई आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित लक्षित व्यक्तिलाई सम्बन्धित संस्थामा सिफारिश गर्नुपर्दछ ।
- यसरी सिफारिश गर्दा सम्बन्धित व्यक्तिको विवरण तथा संक्षिप्त घटनाक्रम, उसका आवश्यकताहरू र उक्त संस्थासँग माग गरिएको सहयोग र बाँकी प्रकृयामा सिविसको भुमिका उल्लेख गरिएको पत्र सहित गर्नुपर्दछ ।
- सम्बन्धित व्यक्ति तथ बालबालिका हस्तान्तरण गरिसकेपछी सम्बन्धित संस्थाबाट माग गरिएको सहयोग उपलब्ध गराउने प्रतिवद्धता र लगाएको हालतमा सम्बन्धित व्यक्ति त्यहाँ पुगेको जानकारीसहितको सम्बन्धित संस्थाको जिम्मेवार पदाधिकारीले हस्ताक्षर गरेको पत्र बुझीलिनुपर्दछ र कार्यालयमा नत्थी गरी राख्नुपर्दछ ।

पाँचौ चरण : नियमित अनुगमन

- सिविसले राहत उपलब्ध गराएका व्यक्ति तथा बालबालिकाको सम्भव भएसम्मको अवस्थामा अनुगमन गरिरहनुपर्दछ । यसरी अनुगमन गर्दा बालबालिकाको जीवनमा आएका सकारात्मक

परिवर्तनहरु, उसको तत्कालिन अवस्था तथा उसका कुनै समस्याहरु भएमा त्यसको पनि अभिलेखिकरण हुने गरी अनुगमन गर्नुपर्दछ ।

- यस्तो अनुगमन स्थानीय सहकर्मी तथा सिफारिश गरिएको संघ संस्थाहरुको सहयोग लिनुपर्ने भएमा उनीहरूसँग पनि जानकारीहरु माग गरिरहनुपर्दछ ।
- यस्ता अनुगमन प्रतिवेदनहरु शाखाको नियमित प्रगती प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको हुनुपर्दछ ।